

חג האסיף תקופת השנה*

מובא בספרים הקדושים¹ שענינם של תרי"ג המצוות שנצטוונו בהם הוא היותן תרי"ג עיטין (עצות) כיצד להגיע לידי דביקות בה'. ככתוב "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך ללכת בכל דרכיך ולאהבה אותו ולעבד את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך".² "את ה' אלקיך תירא, אתו תעבוד ובו תדבק".³ כלומר הנקודה הפנימית שבכל מצווה היא נקודת הדביקות שבה. הדביקות בביטוייה המעשי היא השמחה בעשיית המצווה, שהרי בשמחתו מבטא האדם עד כמה הוא קשור אל המעשה שהוא עסוק בו באותו רגע. וכך כתב ר' חיים ויטאל בהקדמת שער המצוות שהשמחה של מצווה היא העיקר והשורש בכל המצוות כמד"כ "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה"⁴ ובספר עבודת הקודש⁵ נאמר, שעיקר שכר המצווה הוא על השמחה של מצווה יותר מאשר על עצם קיום המצווה.

לא רק במצוות ובשמחה שבהן, מגיע האדם לידי דביקות בה' אלא כל ענייני האדם בעוה"ז צריכים להביאו לידי דביקות בה', כדברי המגיד ממזריטש זיע"א עהפ"ס "מלאה הארץ קנייך" - העולם מלא בדברים שאפשר לקנות אותם בהם,⁶ אלא שהמצוות הינן פעולות רוחניות שבהן במיוחד ניתן להגיע לידי דביקות מושלמת בה' ית'⁷. אך אליבא דאמת "בכל דרכיך דעהו"⁸ ואכן מסופר בילקוט ראובני⁹ על חנוך שתופר מנעלים היה והיה מייחד ייחודים על כל תפירה ותפירה שהיה תופר-¹⁰ ע"ז כותב הרמח"ל בפתח ספרו "מסילת ישרים": "סוד החסידות ושורש העבודה התמימה הוא שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו" ובהמשך כתב "שהתכלית הוא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו שזהו התענוג האמיתי והעדון הגדול מכל העידונים שיכולים

* ע"ד החסידות

1. זוה"ק ח"ב פב: וכן תולדות יעקב יוסף פר' חיי שרה, פרי עץ (לרמ"מ מוויטבסק) פר' כי תצא, מחשבות חרוץ עה: ועוד.
2. דברים י, יב.
3. שם, שם, כ.
4. דברים כח, מז.
5. "צפורן שמיר" להחיד"א אות קסא. וכן בענין זה - "מורה באצבע" אות שכז, וכן "עקבי הצאן" מאמר ה"עונג והשמחה".
6. מובא בספר נתיבות שלום ח"ב עמ' קלד-קלה.
7. תפארת ישראל פ"ד.
8. משלי ג, ו.
9. בראשית כד, ג - כז, א.
10. עיין פירושו ב"מגיד דבריו ליעקב" אות קלא (הוצאת קה"ת) ולהעיר שבפירוש ענין זה שמעתי מפי ר' עקיבא רבינוביץ שליט"א, ממשיך דרכו החסידית של רמ"מ מוויטבסק בעל "פרי הארץ", שאין הכוונה שהיה מייחד ייחודים עליונים, ספירות ותיקונים, אלא שהיה מודקדק במלאכתו להוציא דבר מתוקן תחת ידו ולא להכשל ח"ו בשום אסור במקח וממכר. וכשאדם חושב וטרוד כיצד לעשות מעשיו בדקדוק תורה נחשב כמקיים תורה ממש. ע"כ גם החקלאים שמתעסקים בהנחת פאה ובהפרשת תו"מ בזה מתעסקים בגופי הלכות ממש. ע"ע במוסר אביך ע"מ לט-מ.

להמצא" - "והאמצעים המגיעים את האדם לתכלית הזו הם המצוות אשר צונו עליהן האל יתברך שמו, ומקום עשיית המצוות הוא רק העולם הזה" - ובהמשך הספר מפרט הרמח"ל כיצד על האדם לישום כל דרכיו ואורחותיו בכל פרט ופרט ממעשיו ולהגיע לידי זו התכלית - דביקות בה'.

כשם שהזכרנו בשמחה את מעלתה על עצם קיום המצוה כך מצאנו גם בענין חובב המצוות, כפי שנאמר בגמרא¹¹ - "רבי יצחק אמר... למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין... וכשהן עומדין, כדי לערבב את השטן" מבאר רש"י: "לערבב את השטן שלא ישטין שטן כשישמע ישראל מחבבין את המצוות, מסתתמין דבריו"¹² רואים כאן שמה שגורם לישראל לנצח את השטן הוא לא עצם קיום המצוה אלא החובב שהמצווה מלווה בו.¹³

יסוד דומה מופיע גם בדרשת חז"ל עהפ"ס "זה אלי ואנוהו" - התנאה לפניו במצוות¹⁴ לא די לקיים את המצוה כמות שהיא גרידא, לצאת ידי חובה, אלא יש מקום לתוספת נוי והדר של מצוה, להתנאות לפני ה' במצוות ובכך לבטא את הקשור שיש לנו אל נותן המצוה ולדבקה בו.

על פי דברינו מובן מדוע הקב"ה מצרף מחשבה טובה למעשה, שהרי הרצון הטמון במחשבה הטובה היא עיקרה של המצוה ומה שלא יצאה לפועל הוא חסרון בעולם המעשה אך בעולם העליון יש לה מציאות ולכן היא נחשבת כמקוימת.

את היסודות הללו מוצאים אנו בפרשיות של קריאת שמע שאנו חוזרים עליהם השכם והערב. על שאלת המשנה "למה קדמה פרשת שמע לווהיה אם שמוע" עונה היא: "כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואחר כך מקבל עליו עול מצוות"¹⁵ קיים עולם מלא של עול מלכות שמים הקודם לקיום המצוות בפועל. נתבונן מהו אותו עולם: בראשונה מופיע ענין האמונה שהוא בסיס לכל - "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד". מיד לאחר מכן מופיע הצווי: "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". הבסיס הרוחני לכל עולם המצוות המעשי הוא אהבת ה', והיא מקיפה את כל מהות האדם, שהרי דרשו הם¹⁶ "בכל נפשך". אפילו הוא נוטל את נפשך. "ובכל מאדך" - בכל ממונד.

הזכרנו עד כה כמה עניינים: א. השמחה שמובילה לדביקות בה'. ב. עבודת ה' בכל דרכיך דעהו, המקיפה את כל מעשי האדם ומחשבותיו. ג. חובב מצוות. ד. התנאות במצוות - "זה אלי ואנוהו". נחזה עתה כיצד כל ארבעת היסודות הללו שזורים בחג הסוכות ומצוותיו.

א. השמחה

כידוע בתפילה בטאו אנשי כנה"ג את הבנתם במהותו של החג: פסח הוא זמן חרותנו, לאמור, רוצה אתה לדעת מהותו של חג הפסח - למוד מהי חרות. כן לענין שבועות הוא זמן מתן תורתנו. את סוכות הגדירו אנשי כנה"ג כ"זמן שמחתנו" מהותו של החג היא השמחה. מעבר לשמחה שמלווה כל מצוה מתרי"ג מצוות, כאן יש מהות מיוחדת של

11. ראש השנה טז.

12. עין שיחות הרב צבי יהודה זצ"ל לראש השנה סדרה א' סע' 14-12.

13. עין מנחות מא. בענין חובב מצות ציצית.

14. סוכה יא: שבת קלב ועוד.

15. ברכות פ"ב, מ"ב.

16. ברכות סא.

שמחה, שהיא עניינו של החג. אם פתחנו בכך שהשמחה היא נשמת המצווה, בסוכות השמחה היא גם גופה של מצוה. הכיצד?

בכל ימות השנה קיים נתק בין הפנים לחוץ, בין המחשבה למעשה ובין הנסתר לגלוי. בפנים קיים עולם הנשמה המלא שמחת ה' תדיר אך החטאים יוצרים מסכים ועוכבים בעד אור הנשמה מלהופיע ולהגלות אלי חוץ, ואז מעשה המצוה הוא גוף נפרד. בחג הסוכות, לאחר שעברנו את הימים הנוראים בהם נמחלו כל חטאתינו, הרי שיכולה להיווצר אחדות מוחלטת בין הפנים לחוץ - בין הנשמה לגוף, וכשהפנים זורם אל החוץ, אף גוף המצוה נהיה שמחה, ומכאן מהותו של החג: ”ושמחת בחגך והיית אך שמח“.¹⁷ עצם השמחה. היות האדם שמח, היא המצוה. זוהי מהות הקשר בין ישראל לאביהם שבשמים, הלובשת את צורתה בחג הסוכות ויוצאת אל הפועל. בכך האדם מסור כל כולו באהבתו לה', דבר שמתבטא בנסוך המים על גבי המזבח. מים המסמלים אהבה וחסד,¹⁸ בנסוכם, מקריב האדם את כל אהבותיו ומפנה אותן לה'. וכשם שהיו שהסבירו את המדרש על יעקב שבפגשו ביוסף בנו, לאחר שנות פרידה ארוכות, בחבקו אותו, קרא קריאת שמע.¹⁹ יעקב כ”כ התרגש והתמלא רגשי אהבה ליוסף בנו, ומיד ניצל את הכח העצום הזה שהיה אצור בקרבו והפנה אותו כלפי שמיא בקראו ק”ש - ואהבת את ה' אלקיך...)

על כן יוצא האדם מביתו ונכנס בכל אבריו לסוכתו²⁰, מניח את אהבותיו: אהבת אשתו ובניו, אהבת ממונו ושאר אהבות ומתיחד בחדרי המלך בחינת ”הביאני המלך חדריו“ וכל כוחות האהבה שבו מתעלים ומתרוממים אל קודשא בריך הוא. זהו ענין השמחה שבחג הסוכות. וכאן באנו אל הענין השני:

ב. בכל דרכיך דעהו:

כפי שהזכרנו כבר במצות נסוך המים בה האדם מוסר כל רגשותיו לקב”ה,²¹ כן במצות ארבעת המינים אנו מוצאים את מסירות כל האדם לאלוקיו וכן אומר המדרש:²² ”כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך. לא נאמר פסוק זה אלא בשביל לולב. השדרה של לולב, דומה לשדרה של אדם וההדס דומה לעין והערבה דומה לפה והאתרוג דומה ללב, אמר דוד: אין בכל האברים גדול מאלו שהם שקולים כנגד כל הגוף, הוי, כל עצמותי תאמרנה“. ארבעת המינים שקולים כנגד אבריו העיקריים של האדם, ובנטלו אותם הוא אומר כולו: ”ה' מי כמוך“. ובספר ”סדר היום“²³ כתוב לאמור: ”ענין המצוה הזאת וכונתו ליחד ש”ש בכל לבבו ובכל נפשו. וכן ענין לולב לו לב, שיהיה לבו שלם עם אביו שבשמים. וכמו שהלולב מקשר כל העלין שבו ונעשה הכל אגודה א' וקשר א' בלי פירוד

17. דברים, טז, יד. אמנם חז”ל דרשו את מצות השמחה לכל הרגלים למשל: פסחים קט. אך עצם הדבר שהתורה כותבת פסוק זה דוקא לגבי סוכות מלמדת אותנו את שכתבנו.

18. זוהר, בשלח, מהד' הסולם עמ' קכא, של”ה תורה שבכתב פר' וארא, ”העמק דבר“ בראשית א, ז. פרי צדיק, ר”ח תמוז אות א. ועוד.

19. רש”י בראשית מו, כט.

20. עיין מאמרו של הרב אברהם הכהן בלס ”זיהי בשלם סוכו ומעונתו ציון“ - עטורי כהנים גליון 79.

21. ע”ע מועדי רא”ה עמ' ק', בהסברת הרב זצ”ל ששמחת בית השואבה נקראת ע”ש השאיבה - האמצעי לקיום מצוות הנסוך ולא ע”ש הנסוך עצמו, ללמדנו את חשיבות האמצעי.

22. מדרש רבת, ויקרא, אמור ל.

23. הוצאת חב' מפיצי אור, דף מט: עי”ש באורך בהסברו הנפלא.

ביחוד גמור, כך צריך האדם שיקשר כל דעותיו ומחשבותיו ויפנה הכל אל מקום אח' ואל יפנה במחשבתו אנה ואנה וז"ש תמים תהיה עם ה' אלהיך כלומר תהיה כל מחשבותיך כולם פונות אל מקום אחד... עוד צונו ית' וית' לקשר עם הלולב ג' בדי הדס, והוא ג"כ להראות יחוד גמור בלבו של אדם כי כן ההדס הכש' למצוה עולה קיני קיני, ובכל קן וקן יש בו ג' או ד' עליו מסבבין את עצמו מסודרים בסדור נאה ומיושר לא זה למעלה מזה ולא זה למטה מזה, והוא ענין חבור ואחדות שוה שכולם פונים אל מקום א' ואל ישעו בדברי שקר איש לעבר מקצהו ח"ו... עוד צונו י"ו לאגוד עם הלולב ועם ההדס ב' בדי ערבה להראות לנו שעם היות שהאדם צריך לבקש עבודת ה' וליחד לבבו יחוד גמור, לא מפני כך יסוח דעתו מעניני העה"ז וישליך אותם אחרי גוו, כי אינו זה כוונת הבריאה כי "לא תהו בראה לשבת יצרה" וזה בלא זה א"א, כי כן נאמר בענין יצירת האדם וייצר בב' יודין להראות ב' יצירות יצה"ט ויצה"ר ושניהם כא' טובים והיא כונת הברי'. וכן אמר שהע"ה אחוז מזה וגם מזה אל תנח ידך. ונאמר טובים השניים מן האחד. וענין הערבה רומזת לענין העה"ז שנראה לכא' שאין לו לא טעם ולא ריח ומה צורך בו ועוד שבין לילה היה ובין לילה אבד שמתיבש מלחותה תקף ומיד מכל ירק ומכל איל, והוא רמז לעולם הזה שאין לו קיום והויה אלא כליון והפסד... אלא שהמב"ה הנחיל לנו תורתו שבסיבתה יש לנו חיים כמו שיש לערבה מנחלי המים שאצלה... וענין האתרוג הוא שיש בו טעם וריח נחמד למראה וטוב למאכל והוא דומה ללב האדם שצריך שיהיה יפה וטוב נקי מכל חזזית ומכל פגם מרמז בזה שהאדם צריך שיהיה לו לב נקי מכל סיג ופנוי מכל מחשבה רעה ובזה יזכה לחיי העולם הבא לגן עדן שכלו טעם וכלו ריח... "הנה ראינו שמשמעות ארבעת המינים היא מסירות כל האדם בגופו ובמחשבותיו ורצונותיו לה' ונכללים בזה עניני העולם הזה שהערבה רומזת להם. ואכן שנינו במסכת סוכה "מצות ערבה כיצד. מקום היה למטה מירושלים ונקרא מוצא. יורדין לשם ומלקטין משם מרביות של ערבה, ובאין וזוקפין אותן בצדי המזבח, וראשיהן כפופין על גבי המזבח"... רואים אנו שדוקא הערבה נבחרה להקפת המזבח אין זו אלא שימת דגש מיוחדת על העלאת עניני העוה"ז למרומי המזבח והבנת ערכם הראוי והנכון. אולם, מדגישה המשנה "וראשיהן כפופין על גבי המזבח" שלא נפריז בחשיבותן יתר על המידה ונדע כי כפופים הם לעומת עניני מזבח.

ג. חבוב המצוות:

בחג הסוכות בולט מאד חבוב המצוות ע"י ישראל. "ובזה יוכר עבודת העבד הנאמן ומדקדק בעבודת אדוניו ומשתדל לעשותה בשלימות וליפות אותה עבודה כדי למצוא חן בעיני אדוניו. וגם אדוניו מכיר את לבבו הטוב ושמחת לבו בעשיית מצוותיו ומוסיף לו שכר אחר נוסף על שכר המצוה עצמי מפני רצונו הטוב וחפצו השלם בעבודתו" - כה דברי "סדר היום"²⁵.

בתופעות היוצאת דופן של חבוב המצוות המיוחד המאפיינת את סוכות הרגיש ר' נחמן מברסלב זיע"א בשיחותיו²⁶ "וגם אחר סוכות ספר הרבה מן האתרוג ואמר שאין אנו יודעים כלל גדל יקרת מעלת מצות האתרוג. והרי אנו רואין שישראל מפזרים ממון הרבה בשביל מצוה זו יותר מעל שאר מצוות ובודאי לא על חנם הוא.

²⁴. פ"ד, מ"ה.

²⁵. דף ג.

מסתמא מצוה זו היא יקרה מאד מאד אשר אין לשער רק שאין אנו יודעין גדל מעלתה, אפשר אם היו יודעין גדל מעלת מצוה זו היו עושים מה שהיו עושים בשביל מצוה זו כי ישראל עם קדוש הם חכמים וקשה להטעותם. ובודאי כשהם מפזרים ממון הרבה בשביל מצוה זו לא לחנם הוא. ושם באותו סעיף גופא, מסופר על ר' נחמן שהגיע אליו אתרוג מהודר בערב החג, לאחר שהיו סבורים שלא יזכו לברך על אתרוג באותה שנה ושמח ר' נחמן שמחה גדולה ואמר להביא לו כלי זמר מגדל השמחה, ושלשה ימים רצופים היו לו חיות גדול מן האתרוג. ועל הרב זצ"ל מסופר שבראותו את אתרוגו המהודר עד מאד של ר' זאב שחור התחילו זולגות מעיניו דמעות גיל והתרגש משמחה גדולה עד מאד וכשראה כל זאת ר' זאב שחור אמר: "אני לא התרגשתי כ"כ לקבל את האתרוג הזה ואילו הרב הגיע אלי דמעות", על כן שלח לרב את האתרוג ונתנו לו במתנה גמורה.²⁷ הבאנו שתי טפות מן הים הגדול של ספורים ומעשיות על חבוב המצוות בחג הסוכות, ואם ברצונך להיות נוכח במו עיניך, צא לשוק ארבעת המינים שבכל אתר ואתר וראה כיצד ישראל מחבבין את המצוות!

גם במצות הסוכה מצאו ישראל מקום להראות את חבוב המצוות עליהם כמסופר בגמרא:²⁸ "סככה כהלכתה, ועיטרה בקרמים (בגדים רקומים) ובסדינין המצוירין ותלה בה אגוזים, שקדים, אפרסקים ורמונים ופרכילי ענבים, יינות שמנים וסלתות ועטרות שבלים..." למרות שידי חובת סוכה יוצאים ב"שתי דפנות ושלישית אפילו טפח", ישראל לא מסתפקים בכך וכל אדם בונה סוכתו לתפארה ומקשטה כפי מסת ידו ברב הדר ופאר.

ד. זה אלי ואנוהו:

המשנה בתחילת פרק לולב הגזול אומרת: "לולב הגזול והיבש פסול" ופירש רש"י: "דבעינן מצוה מהודרת דכתיב (שמות טו) ואנוהו". והנה תוס'²⁹ תמהו על רש"י בתרתי. חדא, דהלא הגמ', לקמן לא, לומדת בפורש דלולב בעי הדר דמקשינן לולב לאתרוג וזהו מקור הפסול ביבש. ועוד דאפילו אם נאמר דין ואנוהו הלא זהו רק לכתחילה אך בדיעבד כשר, כשם שנאמר לעיל יא: בדין אגד לולב דהוא מדין נוי, וכשלא אגדו כשר, וא"כ כיצד רש"י מסביר את פסול יבש, דמשמע בדיעבד, מטעם נוי. בהסברת דברי רש"י למדנו מו"ר הגר"ש ישראל שליט"א שמקורו של רש"י הוא מהגמרא לקמן: "ארבעת מינין שבלולב כשם שאין פוחתין מהן כד אין מוסיפין עליהן. לא מצא אתרוג לא יביא לא פריש ולא רימון ולא דבר אחר. כמושין כשרין, יבשים פסולין. ר' יהודה אומר אף יבשין. וא"ר יהודה מעשה בבני כרכין שהיו מורישין את לולביהן לבני בניהן. אמרו משם ראייה! אין שעת הדחק ראייה". על כרחנו לומר שבני כרכים היו מברכים על לולביהם דאל"כ מה ראייה יש כאן להא דלולב יבש כשר דלמא נטלו בני כרכים לולבים אלו כדי שלא תשכח תורת ד' מינים מהם אך בעלמא פסול. ולכאורה אם הפסול בלולב יבש הוא מדאורייתא ע"ס ההיקש מאתרוג, לא מובן מדוע בשעת הדחק נטלום בברכה והלא זו ברכה לבטלה. מכח שאלה זו מבין רש"י שההיקש מאתרוג לא בא לחדש פסול חדש בלולב היבש דפסול מדין הדר, אלא ההיקש בא

26. שיחות הרן אות קכה, ע"ע סוכה מא.

27. מועדי ראייה עמ' קד-קה.

28. ביצה ל: ע"ע שבת מה.

29. ד"ה לולב יבש פסול.

לומר שאותו דין נוי, שבכל התורה כולה הנו רק לכתחילה, בלולב הוא לעיכובא, אך אנו דנים פסול זה בגדרי דין ואנוהו. נ"מ לשעת הדחק. דאם נאמר שדין הדר הוא דין בפ"ע א"כ ודאי שגם בשעת הדחק אין יוצא ידי חובה בלולב היבש אך אם נאמר שהוא דין ואנוהו אלא שזה לעיכובא, זה דוקא ביש לו לולב נאה ושאינו נאה ונוטל את שאינו נאה דאינו יוצא ידי חובה אך ביש לו רק לולב שאינו נאה, הרי זהו הלולב הנאה ביותר שיש כאן ולכן יוצא ידי חובה ביש לו רק לולב היבש - בשעת הדחק.³⁰ רואים א"כ חידוש מיוחד בלולב שדין ואנוהו שבדר"כ רק מלווה את המצוה, ולכן לכתחילה חייב אך בדיעבד יצא ידי חובה גם בחפץ שאינו נאה, בלולב הוא דין בגוף המצוה ולכן גם בדיעבד פסול למעט שעת הדחק והרי זה ממש כפי שהזכרנו בדין השמחה בסוכות. ראינו עד כה כיצד ימי הסוכות - זמן שמחתנו, כוללים את יסודות עבודת ה' המוטלת עלינו בכל השנה, בהבלטה מיוחדת ובגופי המצוות ממש. עם יסודות אלו אנו יוצאים

30. כמה הערות בענין זה.

א. עיין בספר רשימות שעורים שנאמרו ע"י מרן הגר"ד סולוביציק זצ"ל דשם יושב שיטת רש"י בענין דומה ומענין כיצד גם הגר"ש ישראלי וגם הגר"ד סולוביציק הגיעו לאותה מסקנה כ"א בדרכו הוא, דהא דפסול נוי הוא גם בדיעבד זה דוקא בשתי מצוות, לולב וס"ת לפי הגר"ש גם מצוות כתיבת ס"ת מתחייבת מדין נוי ולכן לא די שיצא בספר תורה שירש מאבותיו וראייתו ראייה נפלאה שהרי רש"י ביומא דף ע' על המסופר "זאח"כ כל א' וא' מביא ס"ת מביתו וקורא בו כדי להראות חזותו לרביס", כתב: ותפארת לבעליה שטרח להתנאות במצוה שנ' "זאנוהו" התנאה לפניו במצות לולב נאה, ספר תורה נאה בקלף נאה, בלבלר אומן... "והלא רש"י מסתמך על הסוגיא בשבת קלג. ששם נאמר "עשה בו לשמו, סוכה נאה, לולב נאה, שופר נאה, ציצית נאה, ס"ת נאה..." ומדוע ביומא רש"י משמיט שופר, ציצית וכו' אלא מכאן מדוקדק שדוקא הני תרי לולב וס"ת מיוחדים במצות נוי שלהם שהוא לעיכובא. (דברי הגר"ש ישראלי שמעתים בשעור כללי בליל שבועות תשנ"א והמה בכתובים בהקדמה לספרו "חוות בנימין") הגר"ד סולוביציק לעומת זה גם מגיע למיוחדות שתי מצוות אלו בדוקא אך זה מצד ששתיהן מצוות שיש בהן הזכרת שם שמים. בלולב כתב רש"י בסוכה לו: "אלא לרב. דאמר אין זה הדר... לא נפיק דהא מצוה הדורה בעינן הואיל ומזכיר שם שמים עליו" ולכאורה מהי התוספת הזו "הואיל ומזכיר ש"ש עליו" - אלא שזהו המיוחד את המצוה שדין ואנוהו פוסל אף בדיעבד. כן בספר תורה אומרת הגמ' בגיטין נד: שאפי' לר' יהודה שמכשיר העברת קולמוס לקדש שם אחד שנכתב שלא לשמה מודה בס"ת שכתב כל האזכרות שבו שלא לשמן דלא מהני העברת קולמוס דמחזי כמנומר. ושם בסוגיא מנמק רב אחא בר יעקב את הפסול "דבעינן זה אלי ואנוהו וליכא". משמע שבס"ת דין ואנוהו הוא לעיכובא וגם בזה "ישנה בו חלות שם שמים בעצם קדושתו, ועוד כי גם בס"ת י"ל כי הפסול ואנוהו אינו פוסל בשאר התיבות, דרק באזכרות, בשמות עצמן, הפקעת נוי מעכב, כי יש לדרוש את הכתוב: "זה א' ואנוהו" כפשוטו, אותיות השם המופקעות מני פסולות" - דברי הגר"ד שם. וראיותיו הרבות שם עמו. גם בספר "אסיפת שעורים" לר' לוריא עמ' צב-ה הביא בשם הלבוש דהטעם דס"ת פסול ללא שרטוט הוא משום נוי מצוה דהתם הוא לעיכובא משום שהוא בגוף המצוה דספר תורה. וה"ה לענין לולב וכך הוא מסביר שיטות הראשונים בסוגייתנו. ע"ע בשו"ת 'דגל ראובן' סימן ד' שחוקר מה הפסול בלולב יבש האם חסרון ההדר הוא חסרון בחפצא של מצוה או במעשה המצוה וע"פ שני צדדי החקירה מסביר את שיטת רש"י והרמב"ם בסוגיתנו עי"ש.

ב. לכא' היה ניתן להקשות על ההסבר של הגר"ש ישראלי מהא דבהמשך המשנה בהסבר הפסול של נקטם ראשו ונפרצו עליו כתב רש"י במפורש "דלא הוי הדר", "לאו הדר הוא" וא"כ משמע שבמקום שרש"י רוצה לכתוב שהטעם הוא משום הדר הוא כותב במפורש וע"כ מה שכתב בד"ה יבש דהוא מדין ואנוהו אינו קשור לדין הדר דאיתקש מאתרוג. אלא שלא קשה כלל, דאחרי שרש"י מזכיר בתחילת המשנה את יסוד הפסול שהוא מדין ואנוהו ואנו למדנו שההיקש דהדר בא רק להגדיר את שעור הפסול "זאנוהו" שהוא לעיכובא, יכול רש"י בהמשך המשנה להזכיר רק את הענין של הדר שזהו המינוח השייך בדיני לולב ולא חש להזכיר שוב ושוב את ענין ואנוהו למרות שהוא יסוד הפסול.

ג. בענין מהות פסול יבש ושיטת רש"י בסוגיין ע"ע ספר "ילקוט שעורים", ענייני סוכות סימן י'. "מועדים וזמנים" ח"ו סימן נ"ה והספרים שזכרנו לעיל.

לדרך לשנת עבודת ה' ברוכה, ואכן דרשו חז"ל³¹ על יום ראשון של סוכות שהוא ראשון לחשבון עוונות, שהרי רק בתחלת ימי סוכות יורד אותו האור שנותן לישראל את הכח לעבודת ה' של כל השנה, של עולם-הזהירות והחדרת הקדושה בעניני עוה"ז כפי שראינו. וכך כתב הרב בעולת ראיתו: "ע"י העליה של יוה"כ מתרחקים הרבה מהעוה"ז, וצריכים שמירה כשפוגשים בעניני העוה"ז מכל מכשול, ואותם הימים שבין יוה"כ לסוכות נתנו לחינוך של חזרה לעניני העוה"ז בתאור הגון בקדושה, והחשבון נגמר ליום ראשון של סוכות במצות סוכה ולולב, שמתבססים עניני העוה"ז ונאחזים בקדושה, וע"כ הוא יום ראשון לחשבון עוונות..."³²

נסיים במאמרו של הסבא קדישא מלכוביץ זיע"א בספר תורת אבות.³³ "וחג האסיף תקופת השנה"³⁴ - מהחג הקדוש הזה יכולים לאסוף ולקחת תקיפות וחיזוק לכל השנה. פירוש זה המאמר שזור לכל אורך דברינו.

31. ויקרא רבה, פרשה ל'.

32. עולת ראיח ח"ב עמ' שסז.

33. מובא בנתיבות שלום ח"ב עמ' קצד.

34. שמות לד, כב.